

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentarii Tres in Universam Aristotelis Philosophiam

Crespin, François

Brvxellæ, 1652

Disputatio V. De Proprietatibus Propositionum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95346](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95346)

ccccxiv. Confirmatur, ad multiplicationem concretorum Personæ, non potest multiplicari forma sive id quod importatur in obliquo; ergo neque ad multiplicationem aliorum concretorum: Probatur consequentia, quia uniformiter loquendum, nisi aliquid in contrarium obstat, quod hic non obstat: Antecedens patet, quia alioqui multiplicatis personis Divinis, deberet multiplicari Natura Divina, cum importetur in obliquo, ut constat ex præmissis; quod est hæreticum, ergo &c.

DISPUTATIO V.

De proprietatibus Propositionum.

DUBIUM PRIMUM.

Quid Propositiones oppositæ, Quotuplices, & quæ earum Leges.

ccccxvii. **A**nte Resolutionem. Suppono, Propositiones posse variis modis inter se opponi, 1. secundum qualitatem, si una v. g. sit affirmativa, altera negativa; una vera, altera falsa: 2. secundum quantitatem, si una sit universalis, altera particularis. Hoc supposito, sit

RESOLUTIO I.

ccccxviii. **D**ico 1. Oppositæ sunt affirmatio & negatio ejusdem (scilicet prædicati) de eodem (scilicet subjecto) non æquivocè sumpto: hinc canis latrat, canis non latrat, sunt oppositæ, si de cane & cane terrestribus sit sermo; secus si de uno terrestri, altero cœlesti: ut autem liberemur à Sophistarum molestiis, voluit Aristoteles, sequentes conditiones subaudiri.

ccccxix. Secundum idem, id est, secundum eandem partem; nam secundum diversas partes, paries est albus, paries non est albus, non sunt oppositæ:

ccccxx. Ad eundem Terminum: nam albedo est similis (puta albedini) albedo non est similis (puta nigredini) non sunt oppositæ:

ccccxxi. Similiter: id est, eadem ratione & modo; hinc non sunt oppositæ, Paulus orat (puta ferventer,) Paulus non orat (puta tepidè:)

RESOLUTIO II.

ccccxxv. **D**ico 2. clarum esse, abstracta non multiplicari, nisi secundum propriam substantiam multiplicentur.

ccccxxvi. Probatur, quia illa ut summum sunt concreta metaphysica, quæ rectum realiter distinctum ab obliquo non involvunt, ergo &c.

ccccxxii. Eodem tempore: hinc, Ioannes dormit (puta de nocte:) Ioannes non dormit (puta de die) non sunt oppositæ.

RESOLUTIO II.

ccccxxiii. **D**ico 2. Tres sunt oppositarum species, contrariæ, subcontrariæ, & contradictoriæ; quia verò subalternæ juvant ad explicandam oppositionem, illis adjici solent:

ccccxxiv. Contrariæ sunt oppositæ universales, ut omnis homo est bonus, nullus homo est bonus:

ccccxxv. Subcontrariæ sunt oppositæ particulares, vel indefinitæ, ut aliquis homo est bonus, aliquis homo non est bonus; vel homo est bonus, homo non est bonus:

ccccxxvi. Contradictoriæ sunt oppositæ, quarum una est universalis, altera particularis, vel indefinita; ut omnis homo est bonus, aliquis homo non est bonus, vel homo non est bonus:

ccccxxvii. Subalternæ sunt duæ propositiones constantes eodem prædicato & subjecto ejusdem qualitatis (& hinc patet quomodo non sint veræ oppositæ) sed non quantitatis, ut universalis affirmativa, & particularis affirmativa, omnis homo est rationalis, aliquis homo est rationalis: Vel universalis negativa, & particularis negativa, nullus homo est brutum, aliquis homo non est brutum. Hic

ccccxxviii. Adde, Universalem dici subalternantem, particularem verò subalternatam: hæc omnia habes in subiecta Tabula.

TABULA OPPOSITORVM

RESOLUTIO III.

cccxxxix. **D**ico 3. Propositionum oppositarum leges sequentes recte assignantur.

Contrariarum.

cccxix. **C**ontrariæ non possunt esse simul veræ, possunt tamen esse simul falsæ: Ratio est, quia aliàs cum ex universali inferatur particularis, duæ contradictoriæ essent simul veræ: **II.**

Subcontrariarum.

cccxli. **S**ubcontrariæ possunt esse simul veræ (puta in materia contingenti) non verò simul falsæ: Ratio est, quia aliàs cum ex falsitate Subalternatæ recte inferatur falsitas Subalternantis, duæ contradictoriæ essent simul veræ. **III.**

Contradictoriarum.

cccxlii. **C**ontradictoriæ non possunt esse simul veræ, nec simul falsæ: veritas hujus legis satis constat per lumen naturale cuique ingenitum; quia una negat, quidquid altera affirmat, defectu cuius non sunt contradictoriæ, aliquis oculus est necessarius ad videndum, nullus oculus est necessarius ad videndum, quia prima affirmat disjunctivè aliquem oculum esse necessarium, alia negat copulativè tantum. **IV.**

Subalternarum.

cccxliii. **E**x veritate subalternantis sequitur veritas subalternatæ; non verò ex falsitate illius, falsitas hujus: quia scilicet subalternata si vè particularis & indefinita pauciora requirit ad sui verificationem, quam requirat universalis.

cccxliv. Adde tamen ex falsitate subalternatæ sequi falsitatem subalternantis; non verò ex veritate illius, veritatem hujus: Prior pars patet, posterior probatur ut ante.

cccxlv. Petes I. an hæ sint oppositæ, *omnis homo est sanus, omnis homo est ager*: Respondeo non esse secundum formam, quia non sunt affirmatio & negatio &c, esse tamen secundum materiam, quia includunt prædicata contraria.

cccxlvi. Petes 2. an hæ sint oppositæ, *Paulus est bonus, Paulus non est bonus*: Respondeo non esse secundum materiam, quia Aristoteles hic ad materiã oppositorum requirit subjectum universale, ut in subcontrariis: esse verò secundum formam, quia præterquam quòd illis conveniat lex contradictoriarum, sunt affirmatio & negatio &c.

DVBIVM II.

Quid Equipollentes, & quæ earum Leges.

RESOLUTIO I.

cccxlvii. **D**ico 1. Propositiones Equipollentes sunt diversæ propositiones constantes eodem prædicato & subjecto, sed diversis

signis idem significantibus: dignoscetur hæc æquipollentia ex tribus legibus hoc versu contentis.

Pra, contradic, post contrà, pra postque subalter.

RESOLUTIO II.

cccxlviii. **D**ico 2. propositionum æquipollentium leges sequentes recte assignantur.

PRIMA LEX.

cccxlix. **L**ex I. continetur his verbis *pra contrà*, id est, si negatio præponatur signo & subjecto alicujus propositionis, reddetur æquipollens suæ contradictoriæ, ut hæc propositio, *omnis homo est bonus*, fit æquipollens suæ contradictoriæ, quæ est, *aliquis homo non est bonus*; si subjecto &c signo illius præponatur negatio, & dicatur, *non omnis homo est bonus*, id est, *aliquis homo non est bonus*: deinde si dicatur, *non aliquis homo non est bonus*, hæc propositio *aliquis homo non est bonus*, fit æquipollens suæ contradictoriæ, *omnis homo est bonus*.

SECUNDA.

cccl. **S**ecunda continetur his verbis, *post contrà*, id est, si negatio postponatur subjecto propositionis universalis, reddetur æquipollens suæ contrariæ; sic hæc, *omnis homo est animal*, reddetur æquipollens suæ contrariæ, *nullus homo est animal*, si subjecto postponatur negatio, & dicatur, *omnis homo non est animal*, id est, *nullus homo est animal*: Deinde si dicatur pro altera parte *nullus homo non est animal*, hæc propositio *nullus homo est animal*, fit æquipollens suæ contrariæ, *omnis homo est animal*.

TERTIA.

cccli. **T**ertia denique continetur his verbis, *pra postque subalter*, id est, si negatio præponatur & postponatur subjecto propositionis, reddetur æquipollens suæ subalternæ; sic hæc propositio subalternans *omnis homo est visivus*, redditur æquipollens suæ subalternæ, scilicet, *aliquis homo est visivus*, si ejus subjecto præponatur & postponatur negatio, & dicatur, *non omnis homo non est visivus*, id est, *aliquis homo est visivus*: Deinde si pro altera parte dicatur, *non aliquis homo non est visivus*, hæc subalternans, *aliquis homo est visivus*, fit æquipollens suæ subalternanti, *omnis homo est visivus*; nam *non aliquis homo non est visivus*, idem est ac *aliquis homo non est visivus*.

DVBIVM III.

Quid Propositio Modalis.

RESOLUTIO.

ccclii. **D**ico. propositio Modalis est, quæ uno ex his 4. modis Necessè, Impossibile, Contingens, Possibile afficitur; ut *hominem esse rationalem est necessè*; *hominem esse brutum est impossibile* &c: quia verò propositionum modalium rarus est usus, & difficilis, earumque cognita oppositio & æquipollentia ad quindenam memoriam confundit, nec ul-

træ

erā prodest, de illis plura taceo, & otiosum alioqui ad Dialecticam communem remitto.

D V B I V M IV.

Quid & quotupliciter propositio Reduplicativa sumatur.

R E S O L U T I O I.

eccliii. **D**ico 1. Repertæ sunt à Philosophis quædam particulæ, ut indicarent sensum formalem, quas appellarunt Reduplicativas; quia nempe terminum aliquem geminant, sive reduplicant: ut *Petrus in quantum homo est rationalis*; huiusmodi autem sunt hæc & similes, in quantum, quatenus, secundum quid, quia ratione, quia tale &c. Porro aliquando reduplicatur idem terminus, ut *homo quia homo est visibilis*: aliquando reduplicatur alius priori superadditus, ut *homo quia rationalis est visibilis*.

R E S O L U T I O II.

eccliv. **D**ico 2. particula reduplicativa rectè à philosophis dupliciter sumitur; reduplicativè videlicet, & specificativè: reduplicativè sumitur, quando illa particula denotat causam adæquatam, ob quam prædicatum conveniat subiecto. v.g. *Homo quatenus rationalis est visibilis*; ubi *ly quatenus* denotat rationale, quod est causa adæquata visibilitatis, quæ convenit homini; æquivalens enim isti propositioni causali, *homo quia rationalis est visibilis*. Specificativè sumitur, quando particula reduplicativa non reduplicat causam adæquatam, sed vel causam inadæquatam, vel specialem conditionem, propter quam prædicatum conveniat subiecto, ut *ignis quatenus approximatus est urens*. Vbi *ly approximatus* est conditio, propter quam *ly urens* conveniat igni: Vel denique, quando denotat rationem quamdam sive qualitatem, ob quam prædicatum conveniat subiecto. v.g. *ager quatenus ager sanatur*; ær quatenus tenebrosus illuminatur.

ecclv. Petes, quænam sit causa inadæquata?

ecclvi. Respondeo, causa inadæquata est, quæ minus latè patet quam prædicatum, id est, sine qua prædicatum esse potest. v.g. *homo quatenus homo est sensibilis*, *ly homo*, qui reduplicatur, minus latè patet quam *ly sensibilis*, nam sensibile dicitur, & de omni homine, & de omni bruto.

ecclvii. Respondeo 2. causa inadæquata, est illa, quæ magis latè patet quam prædicatum, ideoque esse potest sine prædicato, v.g. *homo quatenus rationalis est Philosophus*; nam *ly rationalis* esse potest absque eo, quod sit Philosophus.

D V B I V M V.

Quid Propositiones Reflexivæ, & falsificantes, & an vera aut falsa.

R E S O L U T I O I.

ecclviii. **D**ico 1. Propositio Reflexiva est, quæ suprà se reflectit, aliquid de se ipsa affirmando vel negando; ut si hæc propositio *homo est animal*, dicat *verum enuntio*; vel hæc, *homo est lapis*, dicat *falsum enuntio*: Si verò propositio vera de se affirmet, quod sit falsa; ut si hæc propositio, *homo est animal*, de se affirmet *ego falsum enuntio*, *ego sum*

falsa &c; & econtrā, si de se neget, quod sit vera; ut si hæc propositio, *homo est animal*, de se neget, quod sit vera, *ego non enuntio verum*, *ego non sum vera* &c, dicitur falsificans: quod autem sit falsificans, patet, quia cum prima propositio categorica v.g. *homo est animal*, sit intrinsecè propositio vera, & intrinsecè dicat *ego sum vera*, si addatur, *ego sum falsa*, falsificatur, quia hæc ultima reverà est falsa: eo quod æquivalenter dicat: *Ego propositio vera sum propositio falsa*. Et idem est de se negante quod sit vera, quia cum prima propositio categorica, ut *homo est animal*, sit intrinsecè propositio vera, & intrinsecè dicat, *ego sum vera*, si addatur, *ego non sum vera*, falsificatur; quia hæc ultima reverà est falsa, eo quod æquivalenter dicat: *Ego propositio vera non sum propositio vera*.

ecclix. Loquere proportionaliter de propositionibus falsis; illæ enim sunt falsificantes, si de se affirmant quod sint veræ, vel negent quod sint falsæ: unde cum omnes propositiones de futuro contingenti, ex dicendis infra, sint determinatè veræ vel falsæ, ad hoc ut de falsificante iudices, attende semper ad qualitatem primæ propositionis categoricæ, & dic reflexivam propositionem esse falsificantem, si affirmet quod propositio vera sit falsa, vel neget non esse veram; & affirmet quod propositio falsa sit vera, vel neget non esse falsam. Unde non pauci hæc propositione turbantur, *Petre si facias primam propositionem veram, Deus dabit tibi gratiam*: Et prima propositio sit hæc, *Deus non dabit mihi gratiam*, & putant hic concedendum duo contradictoria esse simul falsa; sed hoc non facile concessero; sed cum veritas propositionis conditionatæ pendeat à veritate conditionantis, quæro an hæc propositio conditionans, *Deus non dabit mihi gratiam*, æquivalenter dicat *ego sum vera*, ut sit sensus, *ego propositio vera non sum vera, sum falsa* &c. Vbi est evidens falsificatio & in terminis contradictio: si falsa, loquere proportionaliter. Resolve similiter hanc propositionem, *Petre primum quod dices, verum erit*, & primum quod dicat *Petrus, sit, Paule tu mentiris*: Vel enim primum quod dicit *Petrus*, est determinatè verum vel determinatè falsum; si verum, æquivalenter dicat, *ego prima propositio, quam dicit Petrus, sum vera*, & hæc *Paule tu mentiris*, æquivalenter dicat, *ego prima propositio, quam dicit Petrus, non sum vera, sum falsa* &c, ut sit sensus *ego propositio vera, non sum vera, sum falsa* &c. Vbi est evidens falsificatio & in terminis contradictio.

R E S O L U T I O II.

ecclx. **D**ico 2. propositiones falsificantes, si spectentur ut aggregatum ex utraque propositione, primā categoricā & aliā falsificante, nec sunt veræ nec falsæ; quia non habent determinatum obiectum, sed concipiuntur per modum termini complexi, de quo nihil affirmatur aut negatur, sed hoc vel simile prædicatum expectant, sunt contradictoria, sunt impossibilia &c, ut fiat hæc propositio hypothetica, *ego propositio vera non sum vera, sunt contradictoria, sunt impossibilia* &c: si verò singulæ seorsim spectentur, una est vera, altera falsa, prout de contradictoriis omnes fatentur.

ecclxi. Dices ex R.P. Comptono hic, illæ propositiones & similes sunt falsæ, quia non solum de se affirmant falsitatem, sed etiam veritatem; ergo sunt falsæ, quia verum ex integra causa, falsum ex quolibet defectu.

Respon-

CCCLXII. Respondeo negando assumptum, quia ut aggregatum nihil affirmant magis, quam propositio categorica ut propositio, sive ut aggregatum ex subiecto, copula & prædicato; affirmet aut neget

prædicatum de subiecto; sed est terminus complexus: in se tamen aliquid, affirmat aut negat, sed ut sic non spectatur ut aggregatum &c, ut patet.

DISPUTATIO VI.

De Definitionibus & Divisionibus.

D V B I V M I.

Quid sit Definitio & quatuorplex.

R E S O L U T I O I.

CCCLXIII. **D**ico 1. Definitio est dictio naturam rei explicans; ut animal rationale respectu hominis: quod enim homo confusè, animal rationale distinctè significat. Pro clariori tamen definitionis intelligentia

CCCLXIV. Adverte 1. definitionem non debere omnimodè ac tam perfectè ac potest; naturam rei explicare; quia sic definitio deberet omnia genera superiora explicitè continere, quod esset nimis prolixum; sed, si naturam rei, valde clarè, & clariùs, quam vox, cuius significatum defini dicitur, explicet, sufficit.

CCCLXV. Adverte 2. in definitione tria reperiri; definitum, genus definiti, & differentia definiti. Definitum est id, cuius natura per definitionem explicata est, ut homo in definitione supra. Genus definiti est id, quod est commune definito & alteri distincto à definito, ut animal ibidem; nam est commune homini & bruto. Differentia definiti, est id quo definitum ab omni alio differt, ut rationale ibidem: nam est id, quo homo ab omni alio à se differt.

CCCLXVI. Adverte 3. tres esse bonæ definitionis leges.

CCCLXVII. 1. Vt sit clarior definitio, quia aliqui naturam definiti non explicaret; unde sequitur definitum non posse ingredi definitionem suam, quia idem non potest esse seipso clarius, aut seipsum explicare.

CCCLXVIII. 2. Vt definitum & definitio materialis sive objectiva converti possint, & ab uno ad aliud consequentia valeat; quia definitio & definitum, unum sunt magis & minus explicatum; hinc sequitur, est homo, ergo est animal rationale, &c è contrà.

CCCLXIX. Dixi, definitio materialis sive objectiva, quia nimis clarum est definitionem formalem non converti cum definito, ut dictio naturam rei explicans cum homine; licet enim rectè dicatur, homo est animal rationale; non rectè tamen dicitur, homo est dictio naturam rei explicans.

CCCLXX. 3. Nè habeat aliquid otiosum, aut nè desit illi aliquid necessarium, ad explicandum rei naturam: unde hæc hominis definitiones sunt vitiosæ: Homo est animal rationale implume, homo est animal sensitivum, homo est vivens, quia 1. & 2. superabundat, nā implume est accidens, non pars essentialis hominis, sensitivum continetur implicitè in animali. 3. Deficit, quia homo est sensitivum rationale.

R E S O L U T I O II.

CCCLXXI. **D**ico 2. Definitio est duplex: una rei, & est definitio supra tradita; alia nominis, & est dictio explicans significationem nominis, ut vox homo est dictio significativa animalis rationalis. Definitio rei subdividitur in essentialem & descriptivam. Essentialis est dictio explicans naturam rei per prædicata essentialia; ut homo est animal rationale: prædicata autem essentialia sunt illa, sine quibus res nec esse, nec concipi potest.

CCCLXXII. Descriptiva seu descriptio est dictio naturam rei explicans per accidentia illi propria; ut homo est animal risibile, bipes, rectum, &c: accidentia autem sunt, quæ adveniunt rei in sua essentia completè constitutæ.

CCCLXXIII. Definitio essentialis subdividitur in physicam & metaphysicam. Physica est dictio naturam rei explicans per partes essentielles physicas, id est, materiam & formam; ut homo est compositum ex corpore & anima rationali: Metaphysica est dictio naturam rei explicans per partes essentielles metaphysicas, id est, genus & differentiam; ut homo est animal rationale.

CCCLXXIV. Petes an omnis definitio metaphysica constet genere & differentia?

CCCLXXV. Respondeo affirmativè, intelligendo per genus prædicatum aliquod commune, sive univocum, sive purè æquivocum; nam si deberet constare genere univoco, jam definitio entis non foret definitio, cū pro genere habeat id, commune ad existens, & chymæram; entis autem definitio hæc est, Ens est id quod potest existere. Iy id verò definiti non potest, cum ad vitandum processum in infinitum, tandem aliquandò deveniendum sit ad unum conceptum per se clarum, qui amplius non possit per duos alios, scilicet generis & differentie, explicari.

D V B I V M II.

Quid Divisio, & quatuorplex.

R E S O L U T I O I.

CCCLXXVI. **D**ico 1. Divisio est dictio totum in partes suas distribuens; ut hominis alia pars est anima rationalis, alia corpus: ibi homo est divisum, anima rationalis & corpus membra dividenda. Pro clariori tamen divisionis intelligentia

CCCLXXVII. Adverte, tres esse bonæ divisionis leges.

CCCLXXVIII. 1. Vt sint pauca membra dividenda, nè oriatur confusio; unde vitiosa est hæc animalis divisio, animalium aliud equus, aliud leo, aliud homo &c; sed hæc valet, animalium aliud homo, aliud brutum.

CCCLXXIX. 2. Vnum membrum dividens non debet